

Nr 33.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder för åstadkommande av en likformig och rättvis behandling av bostadssökande.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 95 i första kammaren av herr *Herlitz* samt nr 120 i andra kammaren av herr *Fagerholm*.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående sådana bestämmelser i lagar och författningar, att kravet på en likformig och rättvis behandling av bostadssökande blir tillgodosett i den samhällseliga bostadspolitikerna.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för detta yrkande, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från bostadsstyrelsen. Därjämte ha på begäran av utskottet yttranden över motionerna avgivits av Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges fastighetsägareförbund och Hyresgästernas riksförbund.

Gällande bestämmelser.

Här nedan lämnas en kortfattad redogörelse för de viktigaste av de nu gällande bestämmelserna rörande bostadsförsörjningen m. m.

I *lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete* stadgas, att byggnadsarbete icke må bedrivas utan särskilt tillstånd (byggnadstillstånd). Lagen, som gäller till och med den 30 juni 1950, föreslås genom proposition nr 66 till innevarande riksdag få fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1951. I *kungörelsen den 29 juli 1943 (nr 640) med tillämpningsföreskrifter till lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete* regleras i vilken utsträckning byggnadsarbete må utföras utan särskilt tillstånd. Kungörelsen har ändrats vid flera olika tillfällen. Kungl. Maj:t har uppdragit åt länsarbetsnämnderna att i regel avgöra ansökningar om byggnadstillstånd, som avse bostadshus. Tillståndsgivningen för bostäder grundar sig i stor utsträckning på de yttranden, som avgivas av drätselkammaren, kommunalnämnden eller något annat bostadspolitiskt organ i kommunen.

Enligt 10 § i *lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.* äger Konungen förordna, att i kommun, där lagen äger tillämpning, avgiftsfri bostadsförmedling skall anordnas på kommunens bekostnad. I 12 § stadgas, att Konungen äger meddela föreskrifter om skyldighet att lämna uppgifter rörande hyresledning och hyresavtal.

Kommunala bostadsförmedlingar ha — i en del fall på grund av Kungl. Maj:ts förordnande men i det stora flertalet fall på grund av kommunernas egna beslut — inrättats i ett 30-tal huvudsakligen större och medelstora städer samt några köpingar. Bostadsförmedlingen lyder i städerna vanligen under fastighetsförvaltningen (fastighetskontoret), som i sin tur sorterar under en särskild styrelse (så t. ex. i Stockholm, Göteborg och Luleå) eller drätselkammaren eller en av dess avdelningar.

Med stöd av bl. a. stadgandet i 12 § i hyresregleringslagen har Kungl. Maj:t utfärdat *kungörelsen den 3 december 1943 (nr 831) om skyldighet att anmäla hyresledning m. m.* Enligt 3 § i kungörelsen åligger det hyresvärd att göra anmälan om att hyresförhållande, avseende bostadslägenhet, upphört eller skall upphöra i vissa i kungörelsen närmare angivna fall. Å de orter, där kommunal bostadsförmedling finnes, gäller i regel också anmälningsskyldighet på grund av sistnämnda kungörelse.

Här må vidare anmärkas, att frågan om införande av s. k. obligatorisk kommunal bostadsförmedling varit föremål för uppmärksamhet vid flera olika tillfällen under senare år. Utskottet får härutinnan hänvisa till utskottets utlåtande nr 19 till 1949 års riksdag. Jämväl vid innevarande riksdag ha väckts motioner (I: 42 samt II: 6 och II: 420) om obligatorisk bostadsförmedling. Motionerna ha behandlats av tredje lagutskottet i dess utlåtande nr 9.

I 4 kap. *lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom* finnas bestämmelser om tomträtt. Här må endast anmärkas, att jämlikt 1 § äger kronan, stad eller annan kommun eller ock municipalsamhälle upplåta tomträtt. Sådan rätt skall avse tomt å område, som blivit planlagt för bebyggande, och upplåtelseiden må ej understiga tjugusex och ej överstiga etthundra år.

~~Enligt lagen den 10 juli 1947 (nr 523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande~~ äger kommun, om den så finner påkallat för att främja bostadsförsörjningen inom kommunen, ställa medel till förfogande att enligt de grunder och i den ordning kommunen bestämt användas till åtgärder i syfte att nedbringa inom kommunen bosatta personers kostnader för anskaffande eller innehav av en fullvärdig bostad. Kommun är vidare skyldig att genom lämpligt kommunalt organ förmedla lån och bidrag, som utgå av statsmedel i syfte att främja bostadsförsörjningen inom riket. Enligt lagen skall vidare större kommuner till ledning för kommunens framtida åtgärder med avseende å bostadsproduktionen inom kommunen uppgöra bostadsförsörjningsplan, som skall lända till huvudsaklig efterrättelse beträffande bostadsproduktionen inom kommunen.

Jämlikt 6 § lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering äger kommun besluta, att till pensionsberättigad, som är mantalsskriven inom kommunen, skall utgå särskilt bostadstillägg i enlighet med grunder som kommunen har att bestämma. Sådant tillägg skall anses som folkpension.

Enligt kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 462; ändr. nr 941/1939, 573/1942, 904/1947 och 538/1948) om statsbidrag till anordnande av pensionärshem må under i kungörelsen närmare angivna villkor till kommun eller allmännyttigt bostadsföretag utgå statsbidrag till anordnande av hem, avsedda för beredande av billiga hyresbostäder huvudsakligen åt mindre bemedlade åldringar och invalider (pensionärshem). Till hyresgäst i pensionärshem må som regel antagas endast person, vilken dels antingen uppnått 60 års ålder eller utan att hava uppnått nämnda ålder åtnjuter folkpension enligt lagen om folkpensionering, dels ock kan antagas vara ur stånd att med egna medel förskaffa sig nöjaktig bostad. Där särskilda skäl därtill föranleda, må till hyresgäst i pensionärshem antagas även annan mindre bemedlad person.

Jämlikt kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 465; ändr. nr 674/1939, 671/1940, 633/1941, 632/1943 och 548/1948) om lantarbetarbostadslån och lantarbetarbostadsbidrag må till ägare eller brukare av jordbruksfastighet av statsmedel utgå lån för uppförande å fastigheten av nya bostäder för fastighetens lantarbetare samt för ombyggnad av och annat mera omfattande förbättringsarbete å dylika bostäder (lantarbetarbostadslån). I vissa fall må för angivna ändamål jämväl utgå bidrag av statsmedel (lantarbetarbostadsbidrag).

Enligt kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 472; ändr. nr 893/1940, 1/1941, 558/1941, 614/1942 och 549/1948) angående statsbidrag för fiskarbostäder inom vissa områden må för iordningställande inom de norrländska kustlänen samt Uppland av fiskares bostäder, sjöbodas och båthus på vissa närmare angivna villkor utgå statsbidrag. Bidrag beviljas, i den mån tillgängliga medel därtill förslå, av vederbörande länsbostadsnämnd. Nämnden har därvid att taga hänsyn till varje byggnadsföretags angelägenhetsgrad ur hälso- och utrymmessynpunkt och bör i erforderlig mån samråda med provinsiälläkaren i orten eller annan sakkunnig på bostadshygienens område.

Kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 546; ändr. nr 390/1949) om egna hemslån och förbättringslån stadgar att under i kungörelsen angivna förutsättningar må av statsmedel beviljas lån för nybyggnad eller därmed i fråga om resultatet likvärdig, mera genomgripande ombyggnad av enfamiljshus, som skall bebos av låntagaren, eller av tvåfamiljshus, vars ena lägenhet skall bebos av låntagaren (egna hemslån), ävensom för förbättring av sådant en- eller tvåfamiljshus (förbättringslån). Beträffande länsbostadsnämnds prövning av låneärende för meddelande av preliminärt beslut må här endast er-

inras om att i kungörelsen sägs, att om lantbruksnämnden, i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen, yttrat sig i ärendet, skall beaktas vad lantbruksnämnden därvid anfört om ändamålsenligheten ur jordbrukspolitisk synpunkt av det ifrågasatta byggnadsföretaget och tidpunkten för dess genomförande.

Enligt *kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 547; ändr. nr 642/1948 och 378/1949) om familjebostadsbidrag och bränslebidrag* må för att sänka de årliga bostadskostnaderna för familjer med flera barn samt befordra en förbättring av bostadsstandarden under i kungörelsen angivna förutsättningar av allmänna medel utgå familjebostadsbidrag jämte bränslebidrag. Bidrag kan lämnas endast till familjer med minst två hemmavarande barn under 16 år, och bidraget är vidare inkomstprövat.

Jämlikt *kungörelsen den 30 juni 1948 (nr 587; ändr. nr 377/1949) om tertiärlån och tillägglån för flerfamiljshus* må för främjande av bostadsbyggnadsverksamheten inom riket under i kungörelsen angivna förutsättningar av statsmedel beviljas dels tertiärlån för ny- eller ombyggnadsföretag, avseende flerfamiljshus, dels ock tillägglån för nybyggnadsföretag, avseende sådant hus. I vissa fall må ombyggnadsföretag likställas med nybyggnadsföretag. Tertiärlån må jämväl beviljas kommun eller allmännyttigt företag. Såsom villkor för lånen gäller bl. a., att byggnadsföretaget sker på tid och sätt, som myndigheterna bestämma, och bostadsstyrelsen har att ange de högsta hyror, som få uttagas.

Här må slutligen anmärkas att en särskild bostadsrabatt, det s. k. *trekronorsbidraget*, utgår av allmänna medel i syfte att stödja hushåll med begränsade inkomster och lägenhet i vissa av kommun eller allmännyttigt företag m. fl. förvaltade hus. Bestämmelser angående bidraget utfärdas av bostadsstyrelsen enligt statsmakternas direktiv. Kommunerna bestämma själva, vilka hushåll som skola erhålla bidrag. Bidragsgivningen är av försökskaraktär.

Yttranden.

I yttrandena delas motionärernas uppfattning om angelägenheten av en rättvis fördelning av ifrågavarande förmåner, och motionärernas synpunkter betraktas såsom i och för sig intressanta och beaktansvärda. Emellertid förordas icke i något av yttrandena att förevarande spörsmål — i enlighet med motionärernas yrkande — måtte göras till föremål för utredning. För bostadsstyrelsen ter det sig tveksamt om en utredning kan förväntas leda till resultat av praktisk betydelse. Stadsförbundet och Landskommunernas förbund anse, att motionärerna icke förebragt bärande skäl för sitt utredningsyrkande. Fastighetsägareförbundet avstyrker den föreslagna utredning-

en, och hyresgästernas riksförbund säger sig icke ha något emot att bostadspolitikens olika grenar bliva föremål för en översyn i ifrågavarande syfte, men enligt förbundets uppfattning kan en dylik översyn icke anses oundgängligen påkallad.

Efter att ha erinrat om att motionärerna själva framhållit, att det endast till en viss grad är möjligt att genom allmänna bestämmelser sörja för ett rättvist och riktigt urval anför *bostadsstyrelsen* i fråga om byggnadstillståndsgivningen följande:

Beträffande byggnadstillståndsgivningen ha några allmänna direktiv icke fastställts för de s. k. turordningsförslagen, vilka uppgöres av kommunerna och i allmänhet följas av länsarbetsnämnderna vid meddelandet av byggnadstillstånd. Motiveringen för att denna uppgift tilldelats kommunerna, har varit, att man icke tilltrött statliga myndigheter om att kunna bättre taga vederbörlig hänsyn till lokalt starkt varierande omständigheter av betydelse för ett riktigt urval av konkurrenter om byggnadstillstånd. Även om i enstaka undantagsfall anledning till kritik kunnat förekomma av det sätt, varpå kommunerna handhaft detta uppdrag, har bostadsstyrelsen dock den uppfattningen, att här ifrågavarande uppgift av kommunerna i regel handhafs på ett sätt, som icke kunnat giva anledning till berättigade klagomål ur de bostadssökandes synpunkt.

Bostadsstyrelsen berör därefter de kommunala bostadsförmedlingarna och anför:

Ej heller beträffande de kommunala bostadsförmedlingarnas verksamhet ha några generella regler fastställts för dessas urval av bostadssökande vid anvisning av lägenheter. Detta utesluter icke, att i rådande bostadsbristsituation tämligen likartade bedömningsgrunder kommit att tillämpas i det relativt begränsade antal städer, som inrättat egen bostadsförmedling. Ur de bostadssökandes synpunkt är emellertid de kommunala bostadsförmedlingarnas svaghet den, att praktiskt taget endast nyproducerade lägenheter — och av dem oftast ett mindre antal — anmälas till bostadsförmedlingen. Härigenom bli förmedlingarnas möjligheter att efter vissa principer göra ett rättvist urval bland alla dem, som inom kommunen konkurrera om den knappa tillgången på lägenheter, synnerligen begränsade. Med hänsyn härtill torde kunna ifrågasättas, om icke konsekvenserna av kravet på en rättvis behandling av de bostadssökande borde gå i den riktningen, att kommunerna erhålla möjlighet att öva inflytande även på uthyrningen av lägenheter i fastigheter, som icke tillhöra vare sig kommunen eller allmännyttiga bostadsföretag. Om nämligen bostadsförmedlingarnas verksamhet kunde utvidgas till att omfatta lägenheter — nyproducerade eller friställda genom flyttning — även i dylika fastigheter, skulle de bostadssökandes faktiska behov kunna bättre tillgodoses och därmed förutsättningarna ökas för ett rättvist urval.

Härutinnan hänvisar styrelsen vidare till de synpunkter på behovet av obligatorisk bostadsförmedling, som styrelsen anfört i sin framställning med anslagsäskanden för budgetåret 1950/51.

Styrelsen slutar med att uttala, att styrelsen delar motionärernas uppfattning om svårigheterna att genom fastställande av jämförelsevis allmänt hållna grunder skapa tillräckliga förutsättningar för rättvist urval bland kon-

kurrenter om sådana förmåner på bostadsförsörjningens område, som stå till förfogande endast i begränsad omfattning, samt att dessa svårigheter torde vara av den art, att det för styrelsen ter sig tveksamt, huruvida den utredning, varom motionärerna hemställt, kan förväntas leda till resultat av praktisk betydelse.

Svenska stadsförbundets styrelse uttalar, att då styrelsen icke anser sig kunna dela motionärernas åsikt om behov av utredning, beror detta på att motionärernas syn på ämnet är alltför teoretisk och verklighetsfrämmande. Såvitt styrelsen kan finna är den nuvarande ordningen vid fördelandet av bostadsförmånerna icke sådan som motionärerna föreställa sig den. Betecknande för motionerna är också, fortsätter styrelsen, att däri icke levererats någon konkret kritik av den nuvarande ordningen, endast allmänt hållna farhågor. Styrelsen fortsätter:

På en punkt är dock kritiken tämligen klar och konkret. Då det gäller det kommunala inflytandet över de icke-kommunala bostadshusen vilja motionärerna uppenbarligen göra gällande att kommunerna med mer eller mindre oegentliga medel förskaffat sig ett otillbörligt inflytande över viss del av detta lägenhetsbestånd. Styrelsen vill här icke ingå på det i och för sig viktiga spørsmålet om den kommunala bostadsförmedlingsverksamhetens ställning nu och framdeles inom den moderna bostadspolitiken, endast framhålla att de flesta större och medelstora städer i nuvarande läge torde betrakta en effektiv bostadsförmedling genom det allmänna som ett nödvändigt komplement till de övriga stats-kommunala stödåtgärderna på bostadsmarknaden, utan vilket bostadsbristens följdverkningar icke kunna med framgång bekämpas. Det är då naturligt att de städer, som infört kommunal bostadsförmedling, sökt att effektivisera denna verksamhet inom ramen för dess möjligheter, i väntan på att statsmakterna skola i önskad riktning justera den nuvarande lagstiftningen på detta område. Där staden behärskar tomtmarknaden — såsom i Stockholm — har det legat nära till hands att man vid upplåtandet av tomt fäst villkoret att uthyrningen av det blivande bostadshuset skall ske med anlåtande av den kommunala bostadsförmedlingen. Där så icke varit fallet, har man sökt få till stånd frivilliga överenskommelser med vederbörande fastighetsägareförening på orten (så exempelvis i Göteborg och Malmö). Att de kommunala förmedlingsorganen skulle ha missbrukat sin yttranderätt i byggnadstillståndsärenden till att tilltvinga sig löfte om uthyrningsrätt vill styrelsen på det bestämdaste bestrida.

Beträffande de olika förmånerna anför styrelsen:

Bland de förmåner till begränsat antal som medborgarna få konkurrera om synas motionärerna räkna med såväl de statliga bostadslånen och bostadsbidragen som byggnadstillstånden. De förras medtagande torde bero på ett misstag. Ätminstone hittills har tillgången på statliga låne- och bidragsmedel varit så stor att alla som uppfyllt de författningsenliga fordringarna kunnat komma i åtnjutande av respektive förmåner. Om byggnadstillstånden måste man däremot konkurrera. De kommunala förmedlingsorganen (drättselkamrarna) avgiva i varje ärende yttrande till länsarbetsnämnden, som sedan har att besluta. I realiteten följes nästan alltid det kommunala till- eller avstyrkandet men länsarbetsnämnden har dock möjlighet att ingripa i sådana fall, där uppenbar orättvisa föreligger. I sina överväganden av detta slag har förmedlingsorganet att ta ställning till sådana spørsmål som hur

byggnadskvoten lämpligen bör fördelas på höghus och egnahem, mellan enskilda byggmästare och allmännyttiga bostadsföretag och mellan enskilda sökande, om vederbörande skall få bygga på angiven plats (där kanske vatten och avlopp saknas) och om han skall få byggnadstillstånd, ehuru han förvärvat tomten till så högt pris att hyrorna på grund därav kunna beräknas bli osedvanligt höga. Det är uppenbart att dessa avväganden måste bli mycket skiftande i rum och tid och att några allmängiltiga regler härför icke kunna uppställas. Också har städernas centrala finans- och fastighetsförvaltande organ, drätselkammaren, ansetts vara det enda organ som kan tänkas ha kompetens att allsidigt bedöma dessa spörsmål. Icke ens stadsfullmäktige kunna med direktiv ingripa i denna kammarens verksamhet.

Styrelsen framhåller vidare, att motionernas tyngdpunkt ligger i kritiken mot den kommunala bostadsförmedlingsverksamheten. Efter att ha lämnat vissa upplysningar om bostadsförmedlingarnas förekomst, organisation och omfattning — därutinnan styrelsen jämväl hänvisat till vid yttrandet fogade promemorior — anför styrelsen härom bland annat:

Självfallet ha de kommunala bostadsförmedlingarna icke kunnat arbeta utan vissa huvudprinciper. Sådana ha tämligen naturligt vuxit fram av sig själva under arbetets gång. Att man först bör tillgodose dem som icke alls ha bostad, därefter dem som bo i utdömda eller med hänsyn till familjens storlek alltför trånga bostäder och först därefter dem som utan mera vägande skäl önska byta till större lägenhet äro tämligen »givna» principer liksom att ansökningens turordning i tidsföljd bör vara utslagsgivande mellan i övrigt likaställda sökande. Det finnes ingen anledning tro att icke dylika, fullt naturliga och rättvisa regler följas inom de kommunala bostadsförmedlingarna. I själva verket förhåller det sig nog tyvärr så, att de flesta bostadsförmedlingarna ha så få lägenheter att hyra ut att de icke i sin verksamhet kunna tillgodose andra än de tre förstnämnda kategorierna bostadssökande, d. v. s. närmast rena socialfall. Det är under sådana förhållanden ganska förklarligt att man till övriga regler för förmedlingen också fogat den att man i första hand bör tillgodose den egna kommunens bostadssökande.

Styrelsen ställer sig tvivlande till den nu väckta frågan om behovet av lagfästa regler för förmedlingarnas bostadsfördelning. Förhållandena kunna vara så skiftande att generella regler måste anses mindre lämpliga. Och skola de generella reglerna utformas med hänsyn härtill, bli de förmodligen så allmänt hållna att de komma att sakna större värde. Ytterst torde för övrigt allt bero på tillämpningen av reglerna och här möta säkerligen de största svårigheterna, om man skall söka uppnå det av motionärerna eftersträfvade hundra procentiga rättssäkerhetstillståndet.

Då kommunernas bostadsförmedlande verksamhet hittills icke givit anledning till klagomål — sådana anföras icke heller av motionärerna — kan ifrågasättas, om det nu finns anledning att utforma bindande regler härför. Verksamheten är ganska begränsad, ny och trevande, och man gör säkerligen klokt i att vänta och se, hur den utvecklas.

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund anför bland annat följande:

När motionernas allmänna resonemang appliceras på den nuvarande bostadspolitiken, måste det hela likväl ur kommunala synpunkter te sig som teoretiska spekulationer, vilka i förhandenvarande läge svårigen kunna omsättas i praktiken. Det är ju ingalunda endast i fråga om bostadspolitiken, som kommunala myndigheter måste bestämma sig för en viss turordning

i fråga om tillgodoseende av olika ändamål. Om t. ex. en landskommun skall sanitärt upprustas, måste arbetet härmed bland annat av ekonomiska skäl bedrivas i etapper. Befolkningen i vissa delar av kommunen får måhända under betydande tid bidra i kostnaderna för anordningar, varav endast andra kommundelar draga direkt nytta etc. I sådana fall måste det i första hand vara överlämnat åt den allmänna opinionen att avgöra huruvida de kommunala myndigheterna fastställt en turordning, som ur olika synpunkter är den rimligaste. Motsvarande måste i stort sett bli förhållandet beträffande kommunernas åtgöranden i fråga om bostadsförsörjningen. Här har det ju för övrigt hittills icke varit bristen på statliga låne- och bidragsmedel, som framtvingat en slags ransonering, utan i stället arbetskrafts- och materialsituationen på byggnadsmarknaden.

Bortsett från vad sålunda anförts må därtill framhållas att det skulle vara betänkligt att än ytterligare komplicera de redan tämligen detaljrika föreskrifter, som kommunerna ha att rätta sig efter vid handhavandet av bostadspolitiken.

Sveriges fastighetsägarförbund uttalar bland annat:

Hyresvärdens rätt att fritt välja hyresgäst bland de hyressökande är ett av de väsentligaste elementen i en rationell fastighetsförvaltning. Att man, såsom numera faktiskt sker, söker att på omvägar förhindra det fria valet är därför ägnat att undergräva den enskilda fastighetsförvaltningen. Att exempelvis till byggnadslov knyta villkor beträffande vilka som skola få tillfälle att hyra i den byggnad, för vilken byggnadslovet beviljas, är, såsom motionären själv framhåller, olagligt. Även i de fall, då kommun såsom avtalsslutande part upplåter tomtmark för bebyggande, det må ske genom försäljning eller i tomträttsform, och i samband därmed föreskriver vilka som skola äga förhyra lägenhet i den blivande byggnaden, kan det starkt ifrågasättas, huruvida villkoret har laga grund.

Till förbundet framföras icke sällan klagomål över de missförhållanden, som uppkommit genom de under kristiden företagna offentliga regleringarna på bostads- och byggnadsområdet. Tilliten till regleringsorganens opartiskhet är ofta sviktande. Misstankar om partiskhet och mannamån förekomma tillräckligt ofta för att leda uppmärksamheten på nödvändigheten av att skapa rättsskyddsgarantier för de enskilda medborgare, som i sin verksamhet äro beroende av myndigheternas tillstånd av olika slag. Icke minst med hänsyn till att skattebetalarna till viss del bidra till de subventioner, som förekomma inom bostadspolitiken, är det synnerligen otillfredsställande att icke ha säkerhet för att politiken praktiseras på ett ur allmänna synpunkter opartiskt sätt.

Emellertid bottna de påtalade missförhållandena väsentligen i den rådande bostadsbristen. Denna åter har nära samband med stelheden i den gällande hyresregleringslagstiftningen. I den mån man nu börjar kunna se fram emot, att denna lagstiftning blir avvecklade, synes det opåkallat att förbereda åtgärder, som faktiskt skulle ha till utgångspunkt, att det nuvarande tillståndet på hyresområdet kommer att bestå med allt vad detta innebär av byråkratisk uppsikt över byggnadsverksamheten och fastighetsförvaltningen.

Hyresgästernas riksförbund erinrar till en början om att förbundet ansett obligatorisk kommunal bostadsförmedling vara nödvändig för att med framgång kunna genomföra en rättvis bostadsfördelning. Förbundet berör vidare de olika utvägar kommunerna sökt för att vinna inflytande över

urvalet av hyresgäster även i andra fastigheter än sådana, som ägas av kommunerna eller tillhöra eller förvaltas av s. k. allmännyttiga företag. Förbundet framhåller, att enligt förbundets mening en rättvis fördelning av tillgängliga lägenheter icke kan åstadkommas med mindre kommunerna få möjlighet att åtminstone tills vidare utöva inflytande på uthyrandet även av lägenheter i privatägda fastigheter. Detta synes lämpligast kunna ske genom att kommunerna tillerkännes rätt att införa obligatorisk kommunal bostadsförmedling. Förbundet fortsätter:

Förbundet har givetvis ingenting emot motionärernas förslag att bostadspolitikens olika grenar bliva föremål för en översyn i syfte att så långt möjligt fastställa de normer, enligt vilka de bostadspolitiska förmånerna skola fördelas och företrädet sökandena emellan bestämmas så att icke kommunala organ eller tjänstemän helt efter eget gottfinnande kunna förfoga över bostadstillgångarna. Såvitt förbundet känner till ha dock icke dessa uppgifter hittills handhåfts på ett sådant sätt, att en dylik översyn kan anses oundgängligen påkallad.

Att införa besvärsmätt över beslut eller åtgärder från de kommunala organ, som handha den mycket ömtåliga avvägningen mellan konkurrerande anspråk på bostäder eller andra förmåner, torde vara synnerligen vanskligt. Det är fara för att detta skulle verka så hindrande och hämmande, att dessa organ icke bleve i stånd att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina uppgifter. Förbundet vill därför avstyrka att särskild klagorätt införes. Den ordning, som för närvarande tillämpas bl. a. för den kommunala bostadsförmedlingen i Stockholm, torde vara att föredraga som mönster för organiserandet av de organ, som ha att fördela de bostadspolitiska förmånerna, och särskilt att efter behovsprövning avgöra företrädesrätten till ledigblivna lägenheter. Förmedlingens arbete ledes och övervakas av en särskild styrelse, vald av stadsfullmäktige och med fastighetsborgarrådet som ordförande. Denna styrelse har överlämnat vissa uppgifter åt särskilda s. k. delegerade, utsedda inom styrelsen. Systemet synes fungera fullt tillfredsställande. Att missnöje med förmedlingen ibland ändock kommer till synes torde vara ofrånkomligt i en verksamhet av denna art, där avgörandena ofta äro av så genomgripande betydelse för berörda parter och där den som förbigåtts till förmån för annan bostadssökande ofta har svårt att objektivt bedöma vederbörande organs eller tjänstemans beslut. Man får dock akta sig att av den omständigheten, att missnöje ibland förekommer, utan vidare dra den slutsatsen, att avgörande sker efter godtycke och utan hänsyn till kravet på rättvis och likformig behandling.

Utskottet.

Som en följd av den utbyggnad av det allmännas verksamhet för bostadsförsörjningen, som ägt rum under senare år, och på grund av den rådande bostadsbristen, tillkommer det numera olika statliga och kommunala organ att bland de enskilda medborgarna fördela stora och mycket betydelsefulla förmåner av skilda slag avseende bostadsförsörjningen. I den mån förmånerna — som i regel tillkommit med stöd av allmänna medel — icke äro tillräckliga för att kunna tilldelas alla dem, som fylla vissa fastställda villkor, måste ett urval göras. Såsom motionärerna framhålla, blir det då uppenbarligen av allra största vikt, att ett riktigt urval träffas, så att förmånerna bli-

va så rättvist fördelade som möjligt. Det är mot bakgrunden härav och på grund av att regler för ett dylikt urval så gott som undantagslöst saknas i lagar och författningar, som motionärerna nu framställt yrkande om utredning och förslag till dylika bestämmelser.

Motionärerna framhålla själva, att det endast till en viss grad är möjligt att genom sådana bestämmelser sörja för ett rättvist och riktigt urval och att, hur man än utformar reglerna, de måste bli jämförelsevis allmänt hållna och lämna utrymme för en fri prövning från myndigheternas sida. Härefter kan utskottet till fullo instämma. Vid träffandet av ett urval måste naturligen avseende fästas vid många särskilda lokala och personliga förhållanden. Genom de av motionärerna tänkta reglerna skulle man möjligen kunna minska den krets, inom vilken urvalet måste göras, men här, som på så många andra områden inom samhällslivet, torde man dock i sista hand få överlåta åt myndigheterna att göra en skälighetsbedömning. Enligt utskottets uppfattning skulle dylika allmänna regler bli av ringa praktisk betydelse.

Motionärerna göra icke gällande, att vid träffandet av ifrågavarande urval direkta missförhållanden nu råda. Svårigheter föreligga alltid att bedöma, huruvida missgrepp skett. Av den omständigheten, att missnöje med urvalet ibland förekommer, torde man icke utan vidare böra draga den slutsatsen, att urvalet sker efter godtycke och utan hänsyn till kravet på rättvis och likformig behandling.

Motionerna taga sikte endast på förhållandena på bostadsförsörjningens område. Att frågan där nu är av särskild betydelse torde främst bero på den rådande bristen på bostäder. Även om en viss bostadsbrist kommer att kvarstå ännu en tid, torde man dock kunna förvänta, att en successiv förbättring av situationen på bostadsmarknaden skall inträda.

Slutligen vill utskottet påpeka, att icke någon av remissinstanserna förorddat den begärda utredningen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 95 och II: 120, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 27 april 1950.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Sten, Hallagård, Wistrand, Sunne*, Nils Elovsson och Bengtson;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Igelsbo, fru Johansson i Norrköping*, herrar Hagård, Lundberg, Carlsson i Bakeröd, Andersson i Alfredshem, Huss* och Andersson i Linköping.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.